

Moeders Zondag

Graham Swift

Moeders Zondag

Een romance

VERTAALD UIT HET ENGELS DOOR
IRVING PARDOEN

HOLLANDS DIEP

Oorspronkelijke titel: *Mothering Sunday, a romance*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Simon & Schuster, 2016

© Graham Swift, 2016

© Vertaling uit het Engels: Irving Pardoën, 2016

© Nederlandse uitgave: Hollands Diep, Amsterdam 2016

© Omslagfoto: Modigliani, Amedeo (1884–1920): *Reclining Nude*, 1917. Milan, Private Coll. Oil on canvas, 60 x 92 cm.

© 2016 Photo Scala, Florence

Omslagontwerp: Studio Jan de Boer

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

Foto auteur: © Janus van den Eijnden

ISBN 978 90 488 3246 0

ISBN 978 90 488 3247 7 (e-book)

NUR 302

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Candice

Jij gáát naar het bal!

Moeders Zondag

Ooit, in de tijd voordat de jongens sneuvelden en er meer paarden waren dan auto's, voordat het mannelijk huispersoneel verdween en men zich op Upleigh en Beechwood zou beperken tot een keukenmeid en een dienstmeisje, bezaten de Sheringhams niet alleen vier paarden in een eigen stal, maar ook een 'echt paard', zoals je het zou kunnen noemen, een renpaard, een volbloed. Fandango heette het. Het stond in een stal in de buurt van Newbury. Het had nooit iets gewonnen, maar de familie veroorloofde het zich als liefhebberij, vanwege hun verlangen naar roem en eer op de renbanen van Zuid-Engeland. De afspraak was dat pa en ma, in zijn merkwaardige spraakgebruik ook bekend als 'de regenbui', het hoofd en de romp bezaten en Dick en Freddy en hijzelf elk een been.

'En het vierde been dan?'

'O, het vierde been. Dat was altijd de vraag.'

Doorgaans was het paard niet meer dan een naam en bleef het ongezien, maar die naam werd wel duur gehuisvest en getraind. Het paard werd verkocht in 1915 – toen ook hij vijftien was. 'Voordat jij kwam, Jay.' Maar één keer, lang geleden, vroeg op een ochtend in juni, waren ze met z'n allen, alleen omdat het zo'n rare,

krankzinnige onderneming was, naar hem gaan kijken, alleen maar om te zien hoe Fandango, hun paard, in galop door de heuvels werd gereden. Alleen maar om daar aan het hek te zien hoe hij samen met de andere paarden op hen af kwam denderen en dan voorbijflits-te. Pa, ma, Dick, Freddy en hij. En – wie weet? – misschien nog een andere, spookachtige belanghebbende, die eigenlijk het vierde been bezat.

Hij had zijn hand op haar been gelegd.

Het was de enige keer dat ze had meegemaakt dat zijn blik enigszins omfloerst raakte. En ze had het heldere, scherp omlinjnde beeld voor ogen (wat ze op haar negentigste nog zou hebben) dat ze met hem meegegaan zou kunnen zijn – misschien alsnog op de een of andere wonderbaarlijke manier met hem mee zou kunnen gaan, met hem alleen – om aan het hek te staan en Fandango voorbij te zien razen, aardkluiten en dauwdruppels te zien opwerpen. Ze had zo iets nooit gezien, maar ze kon het zich voorstellen, kon het zich goed voorstellen. De zon nog aan het opkomen, een rode schijf boven de grijze heuvels, de lucht nog helder en koud, terwijl hij haar misschien een heupfles met zilveren dop aanreikte en, niet bijzonder onopvallend, in haar kont kneep.

Maar nu keek ze hoe hij, op een zilveren zegelring na spiernaakt door de zonovergoten kamer liep. Later in haar leven zou ze niet gauw, of zelfs helemaal niet, het woord ‘hengst’ gebruiken voor een man. Maar hij was

het wel. Hij was drieëntwintig en zij tweeëntwintig. Je zou hem zelfs een volbloed kunnen noemen, hoewel ze dat woord toen niet kende, net zomin als het woord hengst. Er waren talloze woorden die ze nog niet kende. Volbloed: omdat bij zijn soort mensen 'afkomst' en 'geboorte' telden. Onverschillig waar het op dat moment om ging.

Het was maart 1924. Het was geen juni, maar wel net een junidag. En het moet even na het middaguur zijn geweest. Er stond een raam open, en hij liep ongekleded, zorgeloos als een of ander naakt dier, de zonovergoten kamer door. Het was toch zeker zijn kamer? Hij kon er doen wat hij wilde. Dat was duidelijk. En zij was daar nooit eerder geweest en zou er ook nooit meer komen.

En ook zij was naakt.

30 maart 1924. Ooit. De schaduwen van het glas-inloodraam gleden als gebladerte over hem heen. Toen hij de sigarettenkoker, de aansteker en een zilveren asbakje van de toilettafel had gepakt, draaide hij zich om, en daar, onder een nest donker haar en badend in het zonlicht, hingen zijn lul en ballen, nu slap en nog plakkerig. Ze mocht ernaar kijken als ze wilde, het kon hem niet schelen.

En hij kon ook naar haar kijken. Ze lag daar in haar volle lengte uitgestrekt, naakt, op een paar – haar enige paar – heel goedkope oorbellen na. Ze had het laken niet opgetrokken. Ze had zelfs haar handen achter haar hoofd gevouwen om beter naar hem te kunnen kijken.

En hij mocht naar haar kijken. Geef je ogen de kost. Die uitdrukking kwam bij haar op. Dat had ze de laatste tijd, dat er uitdrukkingen bij haar opkwamen. Geef je ogen de kost.

Buiten lag ook heel Berkshire uitgestrekt, omgord door heldergroen loof en vol luid vogelgezang, in maart gezegend met een junidag.

Hij volgde nog steeds de paardenrennen. Dat wil zeggen, hij gooide er nog geld tegenaan. Dat was zijn manier van bezuinigen, met geld smijten. Hij had nu in theorie al bijna acht jaar geld voor drie. ‘Oorlogsbuit’ noemde hij het. Maar hij liet zien dat hij zonder kon. En wat zij nu al bijna zeven jaar deden, kostte helemaal niets, zoals hij weleens tegen haar zei. Afgezien van de geheimzinnigdoenerij, het risico, de listigheid en hun beider talent om er goed in te zijn.

Maar zoiets als dit hadden ze nog nooit gedaan. Ze had nooit eerder in dit bed gelegen – het was een eenpersoonsbed, maar ruim. Noch was ze in deze kamer geweest of in dit huis. Als het niets kostte, dan was het wel een heel groot geschenk.

Maar als het niets kostte, zou ze hem altijd in herinnering kunnen roepen, wat dan te denken van de keren dat hij haar een sixpence had gegeven? Of was het zelfs maar threepence geweest? Toen het nog maar net was begonnen, voordat het – was dat het juiste woord? – ‘serieus’ werd. Maar daar zou ze hem nooit aan durven herinneren. Nu in elk geval niet. Net zomin als hem confronteren met het woord ‘serieus’.

Hij ging naast haar op het bed zitten. Hij streek met een hand over haar buik alsof hij onzichtbaar stof wegveegde. Toen stelde hij daarop de aansteker en het asbakje op en hield de sigarettenkoker in zijn hand. Hij haalde er twee sigaretten uit en stak er een tussen haar naar hem getuite lippen. Haar handen hield ze nog achter haar hoofd gevouwen. Hij stak de hare aan en toen de zijne. En nadat hij de koker en de aansteker op het nachtkastje had gelegd, ging hij naast haar liggen. Het asbakje lag nog halverwege haar navel en – zoals hij de laatste tijd zonder aarzelen blijmoedig zei – haar kut.

Lul, ballen, kut. Het waren simpele, elementaire woorden.

Het was 30 maart. Het was zondag. Het was Moeders Zondag, zoals dat destijds heette.

‘Nou, het is er wel een prachtige dag voor, Jane,’ had meneer Niven gezegd toen ze hem verse koffie en toast bracht.

‘Ja, meneer,’ had ze gezegd, en ze had zich afgevraagd wat hij in haar geval met ‘ervoor’ bedoelde.

‘Echt een prachtige dag.’ Alsof hij daar grootmoedig voor had gezorgd. En vervolgens, tegen mevrouw Niven: ‘Weet je, als we geweten hadden dat het zo’n mooie dag zou worden, hadden we allemaal een mand kunnen inpakken. Voor een picknick... aan de rivier.’

Hij had het weemoedig maar toch enthousiast gezegd, zodat ze, terwijl ze het toastrekje neerzette, even

had gedacht dat de plannen misschien veranderd zouden worden en dat Milly en zij een picknickmand zouden moeten inpakken. Waar wás die mand trouwens, en wat moesten ze erin doen als daar zo onnadenkend te elfder ure toe zou worden besloten. Het was immers hún dag.

En toen had mevrouw Niven gezegd: ‘Het is maart, Godfrey,’ met een wantrouwige blik uit het raam.

Nou, ze had het mis gehad. Het was alleen nog maar mooier weer geworden.

Hoe dan ook, de Nivens hadden een plan, en mooi weer was alleen maar een voordeel. Ze zouden naar Henley rijden en daar de Hobdays en Sheringhams treffen. Vanwege de situatie die voor hen allen gold – die zich maar één keer per jaar voordeed, en dan nog niet eens de hele dag – zouden ze met elkaar lunchen in Henley teneinde zo weinig mogelijk last te hebben van het tijdelijke probleem van de afwezigheid van het huispersoneel.

Het was een idee van de Hobdays – althans de uitnodiging. Paul Sheringham zou over slechts twee weken in het huwelijk treden met Emma Hobday. De Hobdays hadden aan het echtpaar Sheringham voorgesteld uit lunchen te gaan, wat een mooie gelegenheid was om elkaar toe te drinken en te praten over de aanstaande gebeurtenis, terwijl het tegelijkertijd een oplossing bood voor de praktische problemen van die zondag. En omdat de Nivens goed bevriende burens waren van de Sheringhams en op de bruiloft graag geziene gasten

zouden zijn (en hetzelfde probleem zouden hebben), hadden ze ook de Nivens – zoals meneer Niven het uitdrukte toen hij haar van de afspraak op de hoogte stelde – ervoor weten te ‘strikken’.

Dit alles had één ding duidelijk gemaakt dat ze al wist. Wat Paul Sheringham ook van dit huwelijk verwachtte, er was geld mee gemoeid. Misschien onvermijdelijk, gezien de manier waarop hij door zijn eigen middelen heen raakte. De Hobdays zouden over twee weken een grandioze bruiloft bekostigen, en was het dan echt nodig om te vieren dat er zo’n feest in het verschiet lag? Alleen als je goed in je slappe was zat. Misschien moest er op z’n minst champagne bij te pas komen. Toen meneer Niven de picknickmand ter sprake bracht, had hij zich misschien afgevraagd in hoeverre hij op de vrijgevigheid van de Hobdays kon rekenen of in hoeverre het uitje ten koste zou gaan van zijn eigen portemonnee.

Maar dat de Hobdays goed in de slappe was zaten deed haar genoeg. Het ging haar niet aan, maar het deed haar genoeg. Dat Emma Hobday misschien uitsluitend zou bestaan uit vijfpondsbiljetten, dat het huwelijk misschien een minutieus voorbereide manier was om ‘oorlogsbuit’ te verkrijgen deed haar genoeg, of liever gezegd, het troostte haar. Juist al het andere dat er misschien uit voort zou vloeien – zelfs al had meneer Niven het over ‘strikken’ gehad – knaagde aan haar.

En zouden meneer Paul en juffrouw Hobday zelf

ook van de partij zijn? Ze kon het niet rechtstreeks vragen, hoe belangrijk het voor haar ook was om het te weten. En meneer Niven kwam uit zichzelf niet met die informatie.

‘Zou je aan Milly willen doorgeven wat we hebben afgesproken? En dat hoeft natuurlijk geen gevolgen te hebben voor... jullie eigen afspraken.’

Het kwam niet vaak voor dat hij in de gelegenheid was zoiets te zeggen.

‘Natuurlijk, meneer.’

‘Een jamboree in Henley, Jane. Stammenoverleg. Laten we hopen op geschikt weer ervoor.’

Ze wist niet precies wat ‘jamboree’ betekende, al dacht ze wel dat ze het woord ergens had gelezen. ‘Jam’ suggereerde wel iets vrolijks.

‘Ik hoop het ook, meneer.’

En inmiddels was het duidelijk dat ze er goed weer voor hadden, en al had meneer Niven er eerder zijn twijfels over gehad, hij was nu heel opgewekt. Hij zou zelf rijden. Hij had al aangekondigd dat ze net zo goed zo gauw mogelijk konden vertrekken om nog wat te kunnen ‘keutelen’ en van deze fraaie ochtend te genieten. Blijkbaar zou hij niet langsgaan bij Alf van de garage, die – voor het juiste bedrag – bereid zou zijn om op geloofwaardige wijze voor chauffeur te spelen. En in elk geval hield meneer Niven van autorijden, zoals ze de afgelopen jaren had opgemerkt. Zelf rijden had zelfs zijn voorkeur boven de waardigheid van het gereden

worden. Hij werd dan jongensachtig enthousiast. En zoals hij altijd zei, met een grote variatie aan stembuigingen, variërend van opschepperig tot bedroefd: de tijden waren aan het veranderen.

Vroeger zouden de Nivens immers na de dienst voor de kerk met de Sheringhams hebben afgesproken.

‘Stammenoverleg’ suggereerde iets warmes, in de openlucht. Ze wist dat er afgesproken was in Hotel George in Henley. Het zou geen picknick worden. En het had net zo goed – het was pas maart – een dag met hevige storm en zelfs sneeuw kunnen zijn. Maar het leek wel een zomerochtend. Mevrouw Niven ging van tafel om zich boven klaar te maken.

Zelfs nu het zo uitkwam dat ze alleen was met meneer Niven, kon ze nog niet vragen: ‘Zouden juffrouw Hobday en...?’ Al zou het maar de indruk wekken niet meer te zijn dan de onschuldige nieuwsgierigheid van een dienstmeisje. Was de aanstaande bruiloft immers niet het enige gespreksonderwerp? En ze zou zeker niet kunnen vragen: ‘En als dat niet het geval is, wat zouden die twee dan voor andere, aparte afspraak in gedachten kunnen hebben?’

Ze dacht niet dat, als zijzelf de helft van een verloofd paar zou zijn – of althans Paul Sheringhams helft –, ze twee weken voor hun huwelijk bij een jamboree in Henley aanwezig zou willen zijn om daar onderhouden te worden door de oudere generatie (door wat hij aangeduid zou kunnen hebben – ze zag voor zich hoe hij het zou zeggen, met een sigaret in zijn mond

en met toegeknepen ogen – ‘drie ellendige regenbuien tegelijk’).

Maar in elk geval had ze, als ze geen verdere informatie zou krijgen, nog steeds te maken met het voor haar zo specifieke probleem van deze dag, wat ook meneer Niven wist, namelijk wat ze ermee aan moest. En vandaag was het pijnlijk specifiek. Dat het zulk prachtig weer was, maakte het er bepaald niet beter op. Dat leek – met nog maar twee weken te gaan – nog meer een schaduw over alles te werpen.

Als het moment daar was, zou ze tegen meneer Niven zeggen dat als hij – als hij en mevrouw Niven – er geen bezwaar tegen hadden, ze misschien helemaal niet ‘ergens naartoe’ zou gaan. Dat ze gewoon hier op Beechwood zou blijven en verder zou gaan in het boek dat ze aan het lezen was, als dat goed was – ‘haar boek’ zou ze misschien zeggen, al was het een boek van meneer Niven. Dan zou ze misschien ergens in de tuin gaan zitten, in de zon.

Ze wist dat meneer Niven zo’n onschuldig voorstel alleen maar kon goedkeuren. Het zou bij hem zelfs een nogal bekoorlijk beeld kunnen oproepen. En natuurlijk zou het betekenen dat ze na hun terugkeer haar werkzaamheden meteen zou kunnen hervatten. Ze zou in de keuken wel iets te eten kunnen vinden. En Milly zou, voordat ze vertrok, misschien zelfs een sandwich voor haar kunnen klaarmaken. Dan kon ze zelf gaan ‘picknicken’.

En precies zo zou het hebben kunnen gaan. Het

bankje in de hoek bij de zonnewijzer. Hommels die zich door het weer hadden laten foppen. De magnolia al vol in bloei. Haar boek op haar schoot. Ze wist welk boek het zou worden.

Zo... zou ze het aan meneer Niven voorleggen.

Maar toen was de telefoon gegaan en had ze – omdat het een van haar talloze taken was – zich gehaast om op te nemen. En haar hart was opgesprongen. Dat was een zinsnede die je in boeken las, maar soms overkwam het mensen ook in het echt. Het overkwam haar nu. Haar hart was opgesprongen zoals dat van een in het nauw gebrachte heldin in een of ander verhaal. Opgesprongen en trillend tot hoog in de blauwe lucht opgestegen, zoals de leeuweriken die ze straks zou horen als ze naar Upleigh peddelde.

Maar ze was wel zo voorzichtig geweest om duidelijk hoorbaar en met haar beste telefoon-aanneem-stem, die zowel dienstmeisjesachtig als enigszins majesteitelijk klonk, in de hoorn te zeggen: 'Ja, mevrouw.'

Beierende kerkklokken begeleidden het gezang van de vogels. Warme lucht dreef door het open raam naar binnen. Hij had de gordijnen niet dichtgedaan, zelfs niet uit fijngevoeligheid jegens haar. Fijngevoeligheid jegens haar? Maar het was niet nodig. De kamer keek uit op bomen, gras en grind. Het zonlicht bejubelde hun naaktheid alleen maar en ontdeed datgene wat ze deden van iedere geheimzinnigheid, al was het volstrekt geheim.

En nooit eerder in al die jaren van – hoe moest je het noemen? Intimiteit, vrijmoedigheid tegenover elkaar? – waren ze zo naakt geweest als nu.

Geef je ogen maar de kost, had ze durven denken, alsof ze een stiekem naar binnen gesmokkelde schoonheid was. Was ze een schoonheid? Ze had de rode knokkels en afgesleten nagels van haar soort mensen. Haar haar zou een warboel zijn. Het plakte aan haar voorhoofd. En toch had ze iets gevoeld van zijn allesoverheersende onbescheidenheid – alsof hij de bediende was die haar een sigaret aanreikte.

En nauwelijks twee uur geleden had ze tegen hém ‘mevrouw’ gezegd! Want het was zijn stem geweest aan de telefoon, en bij alle plotselinge dienstmeisjesachtige duizelingen had ze haar tegenwoordigheid van geest behouden. De deur naar de ontbijtkamer had opengegaan. Meneer Niven was nog in de weer geweest met toast en marmelade. Via de telefoon hadden snelle, korte, niet te veronachtzamen instructies geklonken, waarop zij had geantwoord met: ‘Ja, mevrouw... Nee, mevrouw... Dat geeft helemaal niets, mevrouw.’

Haar hart was opgesprongen. Je ogen de kost geven. Er stond iets te beginnen.

En minder dan een uur later, toen ze van haar fiets was gestapt en hij de voordeur voor haar had geopend – de voordeur nota bene, alsof ze een echte gast was en hij het hoofd van de huishouding – hadden ze erom gelachen dat ze ‘mevrouw’ tegen hem had gezegd. Ze hadden gelachen toen ze het weer zei toen hij haar

binnen vroeg. 'Dank u, mevrouw.' En hij had gezegd: 'Je bent slim, Jay. Weet je dat? Je bent slim.' Dat was zijn manier om complimentjes uit te delen, alsof hij haar iets duidelijk maakte wat ze zelf nooit zou hebben bedacht.

En ja, ze was slim. Slim genoeg om te weten dat zij slimmer was dan hij. Ze was altijd, vooral in het begin, slimmer geweest dan hij. Dat was wat hij wilde, begreep ze, in slimheid voor haar onderdoen, vreemd genoeg zelfs door haar overheerst worden. Al zou dat natuurlijk nooit gezegd kunnen worden, of zelfs maar gesuggereerd. Die innerlijke reverence van haar zou ze nooit helemaal weg kunnen krijgen, zelfs niet toen ze negentig was. Hij had nu eenmaal een vorstelijk soort gezag. Hij deelde toch zeker de lakens uit? Dat was nu al bijna acht jaar zo. Hij had het voor het zeggen. Ook wat haar betrof. O ja, hij had iets vorstelijks. Ze had hem geholpen dat tot een tweede natuur te maken.

Maar hij had haar slim genoemd toen ze samen in de vestibule stonden, had haar bijna zijn nederigheid bekend, alsof hij overduidelijk een dwaas was, een hopeloos geval. Buiten, langs het grind, stonden rijen schitterende narcissen, en binnen, in een grote schaal aan de andere kant van de hal, waren waaiers van bijna lichtgevend witte bloemen te zien. Toen was de deur achter haar dichtgegaan en was ze alleen met hem in Upleigh House, op een zondagochtend om elf uur. Wat ze nooit eerder was geweest.